

DEVELOPMENT OF THE QUALITY ASSURANCE SYSTEM OF HIGHER EDUCATION IN EUROPEAN COUNTRIES

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

Kachur O. / Качур О.

PhD, Assistant Professor / доктор філософії, асист./

ORCID:0000-0002-899704797

Zahrychuk H. / Загречук Г.

PhD, Associate Professor / канд.хім.наук, доц.

Garlitska N / Гарліцька Н

PhD, Associate Professor / канд.,біол.наук, доц.

Milian I. / Мілян І.

PhD, Assistant Professor / канд.фарм.наук, асист.

I.Horbachevsky Ternopil National Medical University /

Тернопільський національний медичний університет імені І. Горбачевського,

Тернопіль, вул. Руська 36, 46001/36 Ruska Street, Ternopil, 46001

Анотація. Європейські країни володіють високорозвиненою системою вищих медичних навчальних закладів різного рівня акредитації. Тут випускаються спеціалісти для потреб вітчизняної охорони здоров'я, а також фахівці для інших країн світу. У статті обговорені питання розвитку якості вищої медичної освіти в Великій Британії та Франції. Висвітлено проблеми та визначенні основні стратегічні напрями моніторингу внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості вищої освіти.

Ключові слова. медична освіта, інтеграція освіти, Велика Британія, розвиток освіти, система європейської вищої освіти

Вступ.

Якісна професійна підготовка спеціалістів медичної сфери є основним компонентом у формуванні висококваліфікованого та конкурентоспроможного фахівця. У даному напрямку важливим є питанням підвищення якості вищої освіти шляхом зростання конкурентоспроможності закладів вищої медичної освіти. Якість освіти є наріжним каменем сучасної парадигми освіти, пріоритетом освітньої політики більшості країн світу. Відповідно до наукових джерел система стандартів та якості освіти в ЄС складається із зовнішніх та внутрішніх компонентів забезпечення якості освіти. Зовнішні механізми включають органи регулювання якістю освіти на рівні ЄС та ЄПВО. Внутрішні механізми складаються з національних органів регулювання якістю освіти на рівні держав-членів ЄС й ЄПВО та управлінь контролю якості всередині ВНЗ.

Мета статті полягає в аналізі та розкритті основних тенденцій внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості вищої європейської освіти.

Основний текст.

Однією важливих та актуальних проблем вищої школи є питання забезпечення якості вищої освіти. Якість вищої освіти (Quality in Higher Education) - це ключове поняття Болонського процесу, результат здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відображає її рівень відповідно до стандартів вищої освіти. Однак, значна частина науковців звертають увагу на багатогранності даного поняття. Сюди ж можна віднести

кваліфікацію викладачів, матеріально-технічний стан бази, якість і кількість науково-методичної літератури, сучасність навчальних програм, якість професійних студентських практик та ін [5,6].

У Європейському просторі вищої освіти, відповідно до принципів Болонського процесу, було створено Європейську асоціацію гарантій якості вищої освіти (*European Association for Quality Assurance in Higher Education, ENQA*). У межах ENQA було розроблено низку документів, що містять загальні вимоги до кваліфікацій та компетентностей фахівців з вищою освітою та поради щодо системного забезпечення якості вищої освіти у країнах ЄС. Головними документами ENQA є «Структура кваліфікацій європейської зони вищої освіти» та «Стандарти і рекомендації із забезпечення якості в європейському просторі вищої освіти» [7,10].

Основними завданнями ENQA є: проведення експертизи та вдосконалення процедур забезпечення якості вищої освіти; поширення нових ідей та кращих практик у галузі забезпечення якості серед членів організації та зацікавлених сторін; проведення експертиз діяльності агентств-членів асоціації та співробітництво з зарубіжними (не європейськими) організаціями, об'єднаннями та асоціаціями [6,9].

Європейська система забезпечення якості освіти базується на Європейських стандартах і рекомендаціях (ESG). ESG складаються з трьох частин: внутрішнього забезпечення якості у вищих навчальних закладах; зовнішнього забезпечення якості вищої освіти; забезпечення якості у діяльності агенцій із зовнішнього забезпечення якості.

Європейські стандарти щодо внутрішнього забезпечення якості у вищих навчальних закладах включають:

- Політика закладу і процедури забезпечення якості
- Затвердження, моніторинг і періодичний перегляд програм і дипломів.
- Оцінювання студентів.
- Забезпечення якості викладацького складу.
- Навчальні ресурси та підтримка студентів.
- Інформаційні системи.
- Публічність інформації.

Ключову роль у забезпеченні якості вищої освіти (як зовнішнього, так і внутрішнього сегментів) відіграють незалежні агентства з акредитації. Такі некомерційні організації створені у всіх країнах ЄС. Спеціалізованих акредитаційних агенцій – громадських організацій, що займаються розробкою інструментарію й методик оцінки якості, а також здійснюють перевірку якості освіти. Основні завдання агенцій полягають у акредитації навчальних програм, закладів та їхнє внутрішнє управління якістю, оцінювання, аудит або сертифікацію [3,7].

Періодизація реформування вищої освіти європейських країн нерозривна з усією державною політикою Європейського Союзу. Саме з середини ХХ ст. у Європі активно пропагувалось об'єднання держав для забезпечення економічної міцності та прогресивного розвитку, тому почали створюватись різноманітні союзи, об'єднання у різних сферах економіки, що,

відповідно, спонукало до організації співробітництва між національними освітніми системами, обміну досвідом між ними та запровадження нових ідей. Країни Західної Європи (Німеччина, Франція, Велика Британія, Австрія, Швейцарія та ін.) історично були більш розвинутими в економічній, освітній та культурній галузі, що забезпечило високу якість життя, тому їх вплив є більш значним і прогресивним у життєдіяльності європейської співдружності [4].

Практично в кожній країні Європи склалася власна система оцінювання якості вищої освіти. На думку експертів, першими прогресивними країнами, які визначили забезпечення якості вищої освіти як пріоритет, були Великобританія, Франція та Нідерланди [10,11].

Британська система вищої освіти відзначається складністю та значною кількістю специфічних факторів. Однак, науковці відзначають, що саме система освіти у Великій Британії є однією з найбільш модернізованих та європейсько-центрованих систем освіти [1].

Багатоступеневу систему акредитації університетів та оцінки освітніх програм здійснює Агенція із забезпечення якості у вищій освіті (Quality Assurance Agency (QAA). Агентство було створено у 1997 р., як незалежний недержавний орган, що займається оцінкою якості вищої освіти в Об'єднаному Королівстві (за наявності певних процедурних відмінностей в Англії, Північній Ірландії, Шотландії та Уельсі) [3,7]. Місія QAA у захисті стандартів і покращенні якості вищої освіти Великобританії. У 2013 році QAA було перевірено Європейською асоціацією агентств із забезпечення якості вищої освіти (ENQA) і було визнано таким, що повністю відповідає Європейським стандартам і рекомендаціям (ESG) [2,4].

У своїй роботі QAA керується «Кодексом якості вищої освіти». Кодекс є орієнтиром для всіх вищих навчальних закладів Великої Британії [10]. Він чітко окреслює, що повинні робити вищі навчальні заклади, чого вони можуть очікувати один від одного, і що суспільство може очікувати від них.

У своїй роботі QAA використовує принцип peer-review — рецензування роботи «рівними» (peers), тобто виконання навчальної функції ВНЗ оцінюють викладачі інших закладів, адміністративної - представники адміністрацій. До системи моніторингу залучені також і студенти. Працівники агенцій водночас займаються впорядкуванням отриманих звітів, організацією процесу оцінювання тощо. QAA обов'язково публікує звіти про проведені оцінювання. Уся ця інформація знаходиться у вільному доступі на веб-сайті Асоціації [11,12].

Методи перевірки QAA базуються на самооцінці діяльності університетів відносно встановлених академічних стандартів, що подається кожним університетом, а також на щорічному національному опитуванні студентів випускників щодо їх ставлення до освітньо-професійних програм й самооцінці власного рівня засвоєння професійних знань, формування практичних умінь і навичок [9].

Моніторинг якості медичної освіти також здійснюється інспекціями з Забезпечення Якості Базової Медичної Освіти Генеральної Медичної Ради (GMC Quality Assurance of Basic Medical Education – QABME). Генеральна медична рада (General Medical Council, GMC) бере початок з 1858 р. Основні завдання

медичної ради – видача ліцензій на медичну практику лікарям, створення єдиного реєстру медичних фахівців, організація системи медичних шкіл, створення єдиних стандартів для лікарів та контроль діяльності медиків та юридична допомога пацієнтам [10,11]. Варто зазначити, що й на сьогодні Генеральна медична рада є найвпливовішою структурою моніторингу медичної освіти у Великій Британії. GMC по всьому Королівству відповідає за встановлення стандартів, моніторинг медичної освіти та навчання на кожному етапі. Основні стандарти медичних шкіл повинні відповідати навчанню та оцінці набутих вмінь та навичок студентів. Генеральна медична рада контролює та перевіряє, щоб ці стандарти підтримувалися. Зрештою, робота GMC полягає в тому, щоб вирішити, чи дозволити університету видавати медичні ступені [8].

У дослідженнях Черняхової Ж. зазначено, що більшість вищих навчальних закладів у Великобританії є автономними, тому повністю відповідають за моніторинг внутрішнього забезпечення якості освіти. Внутрішній моніторинг якості освіти проводять фахівці самого навчально-виховного закладу з метою підвищення ефективності адміністрування, активізації навчально-виховної діяльності, проведення науково-дослідної роботи тощо. Як правило, в кожному навчальному закладі існує правління або рада, що підтримується комітетами і відповідає за конкретну роботу [9,11].

Францію досить часто відносять до еталонних держав європейської культури та освіти. Систему забезпечення якості вищої освіти Франції можна розділити систему на зовнішнього та внутрішнього оцінювання якості. Усі законодавчі та нормативні положення, що стосуються французької освітньої системи, включені в єдиний довідковий документ - Кодекс освіти [3].

З літературних джерел відомо, що освітні департаменти Франції надають великого значення моніторингу якості навчання на національному рівні та приділяють значну увагу міжнародним моніторинговим проектам з урахуванням національних надбань французької вищої школи [8].

Національна система зовнішнього оцінювання якості вищої освіти Франції складається з національних агентств, що є частиною Європейської асоціації із забезпечення якості вищої освіти (ENQA) і включені до Європейському реєстру агентств із забезпечення якості (EQAR) [3,8].

Перелік зовнішніх агентств з оцінюванні якості вищої Франції:

- Вища рада з оцінювання досліджень та вищої освіти (Hcéres) (колишній (CNE) та пізніше (AERES));
- Генеральна інспекція державного управління освітою та навчанням (IGAENR)
- Комісія дипломованих інженерів (CTI);
- Комісія з оцінювання підготовки та дипломів у сфері менеджменту (CEFDG);
- Консультативна національна комісія університетських технологічних інститутів (CCN-IUT).

Провідною незалежною адміністративною організацією із оцінки якості вищої освіти є Вища рада з оцінювання досліджень та вищої освіти (Hcéres).

Основними цінностями Ради є незалежність, прозорість та справедливість [3,8].

Вища рада з оцінювання (Hcéres) працює над оцінкою закладів вищої освіти, науково-дослідних організацій, фондів наукової співпраці та Національного агентства досліджень. До основних завдань належить оцінювання дослідницьких підрозділів; оцінювання дипломів, призначене закладом вищої освіти, перевірка процедури оцінювання, здійснену іншими органами; оцінювання викладацького та науково-дослідного персоналу та місії, покладених на них законом та статутом; сприяння діяльності з поширення науково-технічної та виробничої культури в кар'єрі викладацьких і науково-дослідних кадрів; оцінювання інвестиційних програм, а також приватно-правових структур, які отримують державні кошти, призначені для наукових досліджень та вищої освіти [3,5].

Генеральна інспекція державного управління освітою та дослідженням (L'inspection générale de l'administration de l'éducation nationale et de la recherche (IGAENR) працює спільно з Міністерству національної освіти та молоді та Міністерству вищої освіти та дослідження. Щорічна програма її роботи визначається міністрами [8]. Генеральна інспекція здійснює контроль, дослідження та оцінювання, формулює пропозиції щодо ефективності системи освіти та досліджень; здійснює моніторинг системи освіти, підтримуючи різних суб'єктів освітнього процесу на державному, університетському та навчальному рівнях; здійснює моніторинг територіальної реорганізації академій, що впливає на відносини останніх із закладами вищої освіти; контролює дотримання домовленості між державою та закладами вищої освіти щодо автономного управління (I.G.A.E.N.R.) [3,5].

Система внутрішнього забезпечення якості вищої освіти Франції базується на законі «Про вищу освіту та дослідження» та вимагає, щоб кожна установа на внутрішньому рівні створила комітети з самооцінювання. До даної ланки належать комітети з оцінювання, обсерваторії, мережі якості вищої освіти та досліджень [6,9].

Процедура самооцінювання закладів вищої освіти (або внутрішнього оцінювання) впроваджуються в університетах під наглядом провідних національних зовнішніх агентств з оцінювання досліджень та вищої освіти

Висновки.

Аналіз досліджуваної проблеми дозволяє визначити сутність моніторингу якості освіти в контексті інтернаціоналізації; схарактеризувати зміст діяльності міжнародних організацій і агентств на національному й міжнародному рівнях; проаналізувати досвід провідних країн Європи щодо моніторингу якості освіти в європейського освітнього простору.

Список літератури:

1. Andreikova I., Moiseienko N., Boichuk P., Iliichuk L., Fedchenko K., Bezliudnyi O., Sopivnyk R. Ensuring the Quality of Higher Education in the United Kingdom Using Informatization. *International Journal of Computer Science and Network Security*. 2022; 22 (11):324-330.
2. Crampton P., Mehdizadeh L., Page M., Knight L., Griffin A. Realist evaluation of UK medical education quality assurance. *BMJ Open*. 2019;

29;9(12):e033614.

3. Mospan, N. Quality Assurance Organisational and Management Structure in the European Union. *Educological Discourse*. 2018; 1–2 (20–21): 363–373.

4. Акімова О.В., Пустовіт Г.П., Магрламова К.Г. Загальні підходи до національної системи кваліфікацій майбутніх лікарів у Великій Британії. *EUROPEAN HUMANITIES STUDIES: State and Society*. 2019;17(1);30-53.

5. Булах І.Є., Войтенко Л.П., Антоненко Ю.П. Моніторинг якості медичної освіти. Міжнародний досвід. *Медична освіта*. 2018; 3:1-9.

6. Завгородня Т. К. Зарубіжний досвід моніторингу якості вищої освіти в дослідженнях вітчизняних науковців. 2020; 45; 165-171.

7. Клімова Г. Забезпечення якості вищої освіти: європейський та вітчизняний досвід. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого*. 2023; 2(57).

8. Коляденко К. В., Стучинська Н. В., Федоренко О. Є., Кучеренко І. І. Система медичної освіти Франції: еволюція та сучасний стан. 2022;

9. Куницька А. Моніторинг якості вищої освіти великої британії і україни: специфіка, критерії, методи. 2020: 20; 275-278.

10. Магрламова К. Розвиток якості вищої медичної освіти у Великій Британії. *Молодь і ринок*. 2018;1(156):97-103.

11. Магрламова К.Г., Слюсар, Н.О. Огляд галузевої нормативної бази перебудови вищої медичної освіти на початку ХХІ сторіччя у Великій Британії. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019; 64: 144-147.

12. Соколова І. Європейські підходи і практики забезпечення якості вищої освіти неперервна професійна освіта: теорія і практика (серія: педагогічні науки). 2020; 2 (63): 104-113.

Abstract. *European countries have a highly developed system of higher medical educational institutions of various accreditation levels. Produces specialists for the needs of domestic health care, as well as specialists for other countries of the world. The article examines the issues of qualitative development of higher medical education in Great Britain and France. The problems are highlighted and the main strategic directions of internal and external monitoring of the quality of higher education are defined.*

Key words. *medical education, integration of education, Great Britain, development of education, system of European higher education*